

Νοητική υστέρηση: Ορισμός, αίτια, κατηγορίες

Γεωργία Νταβαρούκα
Geo_ntav@live.com

Νηπιοβρεφοκομία Δ' εξαμήνου
Λάρισα 1-3-2016

Ορισμός

- Ο Αμερικάνικος Σύνδεσμος Νοητικής Καθυστέρησης (American Association on Mental Retardation, 1983) θεωρεί την νοητική καθυστέρηση ως την σημαντικά κάτω από τον μέσο όρο γενική λειτουργία που συνυπάρχει με την ανεπάρκεια στην προσαρμοστική συμπεριφορά (*αυτοεξυπηρέτηση, ζωή μέσα στο σπίτι, κοινωνικές δεξιότητες, αυτό-καθοδήγηση, λειτουργικές ακαδημαϊκές δεξιότητες, ψυχαγωγία, υγεία-ασφάλεια, χρήση κοινοτικών υπηρεσιών/ πόρων, εργασία, επικοινωνία*) και εκδηλώνεται κατά τη διάρκεια της αναπτυξιακής περιόδου.

ΑΙΤΙΑ ΝΟΗΤΙΚΗΣ ΥΣΤΕΡΗΣΗΣ

- προγεννητικά
- περιγεννητικά
- μεταγεννητικά-περιβαλλοντικά

Προγεννητικά αίτια

- Κληρονομικοί παράγοντες
- Χρωμοσωμικές ανωμαλίες (σύνδρομο Down, σύνδρομο Klinefelter, σύνδρομο Turner)
- Ασθένειες της εγκύου (λοιμώξεις, ερυθρά, ιλαρά, κοκ.)
- Ανωμαλίες μεταβολισμού (PKU)

Προγεννητικά αίτια

- Ασυμβατότητα του Rh του αίματος της μητέρας με αυτό του εμβρύου
- Ανοξία
- Τραυματισμοί της εγκύου
- Κακή διατροφή
- Δηλητηριάσεις από μόλυβδο

Περιγεννητικά αίτια

- Ανοξία
- Τραυματισμοί και αιμορραγία του εγκεφάλου
- Πρόωρη γέννηση

Μεταγεννητικά αίτια

- Μολυσματικές ασθένειες
- Ατυχήματα
- Υψηλός πυρετός
- Μεταβολικές ανωμαλίες
- Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες (ιδρυματοποίηση, στερημένο εκπαιδευτικό περιβάλλον, συναισθηματική αποστέρηση).

Κατηγορίες νοητικής υστέρησης

- Ήπια Νοητική Υστέρηση (με δείκτη νοημοσύνης από 50-55 έως 70)
- Μέτρια Νοητική Υστέρηση (με δείκτη νοημοσύνης από 35-40 έως 50-55)
- Σοβαρή Νοητική Υστέρηση (με δείκτη νοημοσύνης από 20-25 έως 35-40)

Κατηγορίες νοητικής υστέρησης

- Βαριά Νοητική Υστέρηση (με δείκτη νοημοσύνης κάτω από 20-25)
- Νοητική Υστέρηση ΜΠΑ, όταν δηλαδή υπάρχει μια Νοητική Υστέρηση αλλά η ευφυΐα του ατόμου δεν μπορεί να μετρηθεί από τα σταθμισμένα τεστ

Ελαφριά νοητική υστέρηση

- Η πολυπληθέστερη ομάδα (85%)
- Κύρια αιτία χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας ,κοινωνικό- πολιτισμική αποστέρηση
- Δεν έχουν εμφανή χαρακτηριστικά
- Η φυσική και η κινητική τους κατάσταση είναι λίγο πιο χαμηλή από το μέσο όρο
- Ελαφρές διαταραχές του λόγου ή ομιλίας

Μέτρια νοητική υστέρηση

- Αποτελούν το 10%
- Βιολογικά αίτια/ τραυματισμοί, ατυχήματα/μολυσματικές ασθένειες κατά την προγεννητική, περιγεννητική, βρεφική ή νηπιακή ηλικία.
- Διάγνωση γίνεται στη βρεφική ή νηπιακή ηλικία
- Έχουν εμφανή χαρακτηριστικά
- η κινητική τους ικανότητα είναι φτωχή και χαρακτηρίζεται από προβλήματα τόσο στην αδρή, όσο και στη λεπτή κινητικότητα.
- προβλήματα άρθρωσης, φτωχό λεξιλόγιο, τηλεγραφικός λόγος, χαμηλό επίπεδο κατανόησης εννοιών, φτωχή ακουστική διάκριση, προβλήματα στη γραμματικο-συντακτική δομή

Σοβαρή νοητική υστέρηση

- το 3% - 4% του πληθυσμού της νοητικής καθυστέρησης
- Τα αίτια είναι σχεδόν αποκλειστικά βιολογικά
- Έχουν εμφανή εξωτερικά χαρακτηριστικά
- Συνοδεύεται από σοβαρά προβλήματα, όπως εγκεφαλική παράλυση, απώλεια ακοής ή όρασης, συναισθηματικές διαταραχές.
- Η φυσική και η κινητική τους ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από σοβαρότατα προβλήματα σε όλα τα επίπεδα.
- Ο λόγος τους είναι πολύ στοιχειώδης και συνοδεύεται από προβλήματα άρθρωσης.

Βαριά νοητική υστέρηση

- Είναι το 1% - 2% των ατόμων με νοητική καθυστέρηση
- Οι περισσότεροι έχουν ένα διαγνωσμένο νευρολογικό πρόβλημα, που είναι υπεύθυνο για τη νοητική καθυστέρηση.
- Η κινητική ανάπτυξη, η προσωπική φροντίδα και οι επικοινωνιακές τους δεξιότητες μπορούν να βελτιωθούν, αν τους δοθεί η απαραίτητη εκπαίδευση.

Απροδιόριστη νοητική υστέρηση

“ Η διάγνωση της νοητικής καθυστέρησης ως απροσδιόριστη, θα πρέπει να χρησιμοποιείται, όταν υπάρχει μεγάλη πιθανότητα ύπαρξης νοητικής καθυστέρησης, αλλά το άτομο δε μπορεί να εξεταστεί επιτυχώς από τα σταθμισμένα τεστ νοημοσύνης. Αυτό μπορεί να συμβαίνει σε παιδιά, εφήβους και ενήλικες, που είναι ιδιαίτερα ανίκανοι ή μη συνεργάσιμοι, ώστε να εξεταστούν ή σε βρέφη, που υπάρχει κλινική κρίση σημαντικά χαμηλής νοητικής λειτουργίας, αλλά τα διαθέσιμα τεστ (π.χ. η κλίμακα Bayley για τη βρεφική ανάπτυξη, η κλίμακα Cattell για τη βρεφική νοημοσύνη κ.α.) δεν αποφέρουν μέτρηση της νοημοσύνης. Γενικά, όσο πιο μικρή είναι η ηλικία, τόσο πιο δύσκολο είναι να εκτιμηθεί η ύπαρξη νοητικής καθυστέρησης, εκτός από τις περιπτώσεις με βαριές αναπηρίες.” (DSM-IV)

Κλίμακα αξιολόγησης της νοημοσύνης του βρέφους

- Οι κλίμακες νοημοσύνης που έχουν κατασκευαστεί με βάση τη θεωρία του Πιαζέ προσπαθούν να καθορίσουν κατά πόσο το βρέφος έχει κατακτήσει και χρησιμοποιεί κάποια, γνωστικά σχήματα, όπως η μονιμότητα του αντικειμένου, η φωνητική και κινητική μίμηση, η κατανόηση του χώρου.

Κλίμακα αξιολόγησης της νοημοσύνης του βρέφους

Για την αξιολόγηση της μονιμότητας του αντικειμένου χρησιμοποιούνται τα εξής αναπτυξιακά στάδια:

- (0). Δεν απλώνει και δεν πιάνει αντικείμενα που είναι μπροστά του ακάλυπτα και μπορεί να τα φτάσει εύκολα.
- (1). Απλώνει το χέρι του και παίρνει ένα αγαπημένο του παιχνίδι, το οποίο είναι μερικώς καλυμμένο.
- (2). Ψάχνει και παίρνει το αντικείμενο ακόμη και αν είναι τελείως καλυμμένο.
- (3). Το ψάχνει και το παίρνει ακόμη και αν καλυμμένο με 3 καλύμματα το ένα πάνω στο άλλο.
- (4). Ψάχνει κάτω από ένα κάλυμμα για ένα αντικείμενο που ήταν αρχικά σε κουτί. Το κουτί με το αντικείμενο τοποθετήθηκε κάτω από το κάλυμμα, αναποδογυρίστηκε και εμφανίστηκε άδειο.
- (5). Ψάχνει για ένα αντικείμενο το οποίο έχει κρυφτεί κάτω από τρία καλύμματα που έχουν τοποθετηθεί στη σειρά το ένα δίπλα στο άλλο, ερευνώντας το ένα μετά το άλλο (από το πρώτο ξεκινά).
- (6). Ψάχνει το αντικείμενο το οποίο διαδοχικά έχουμε κρύψει κάτω από 3 καλύμματα, σε αντίστροφη σειρά, πρώτα το τελευταίο κάλυμμα και μετά τα άλλα.

Κλίμακα αξιολόγησης της νοημοσύνης του βρέφους

Ομοίως για την αξιολόγηση της κινητικής μίμησης χρησιμοποιείται η εξής σειρά αναπτυξιακών στοιχείων:

- (0). Δε μπορεί να επαναλάβει ακόμη ούτε και τις πιο οικείες κινήσεις, όπως να χτυπά ρυθμικά με το χέρι του μια επιφάνεια, να κουνάει το χέρι του σα να χαιρετάει, να κουνάει πάνω-κάτω ένα αντικείμενο.
- (1). Μπορεί να επαναλάβει οικείες κινήσεις όπως τις προηγούμενες.
- (2). Επαναλαμβάνει τουλάχιστον μια ασυνήθη κίνηση, την οποία μπορεί να βλέπει καθώς την κάνει, να κτυπάει παλαμάκια, να ανοιγοκλείνει το δείκτη του χεριού του κτλ.
- (3). Επαναλαμβάνει μια ασυνήθη κίνηση, την οποία, όμως, δε βλέπει καθώς την εκτελεί, όπως να πιάνει το αυτί του, να βγάλει τη γλώσσα του κτλ.
- (4). Επαναλαμβάνει δυο ή περισσότερες κινήσεις με ευχέρεια χωρίς να τις βλέπει την ώρα που τις εκτελεί.

(Παρασκευόπουλος, 1985)

Χαρακτηριστικά παιδιών

- Η μικρή καθυστέρηση στην ομιλία συνοδεύεται από φτωχή μνήμη, διάσπαση προσοχής από ανικανότητα της αναστρεψιμότητας της σκέψης και της επεξεργασίας συμβόλων.
- Χαρακτηρίζονται από μειωμένη ικανότητα προσαρμοστικής συμπεριφοράς με γνωρίσματα την επιθετικότητα, την ευερεθιστότητα, το υψηλό επίπεδο άγχους, το μειωμένο αυτοσυναίσθημα, την έλλειψη συνεργατικότητας.
- Τα αρνητικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας είναι αυτά που έχουν και επιπτώσεις στην ενσωμάτωση των παιδιών από ότι η ίδια η νοητική ανεπάρκεια

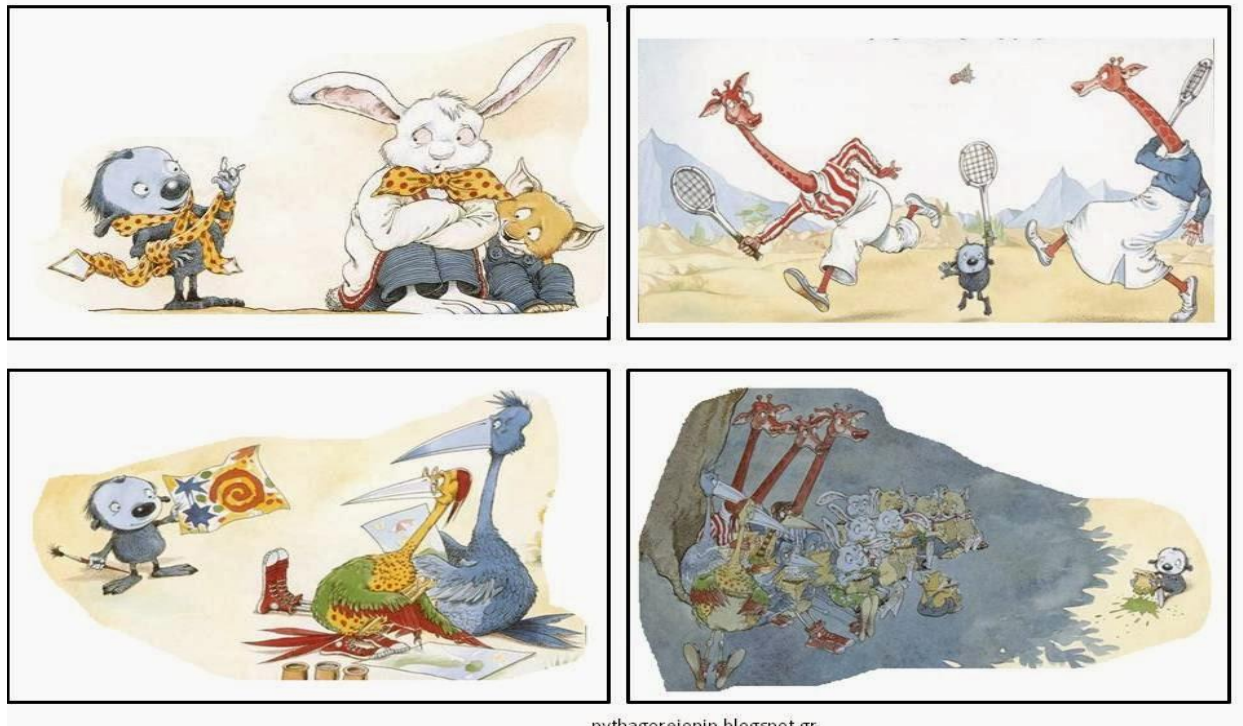
(Δημητροπούλου & Ρεκούτης 1995)

Το κάτι άλλο...

- Μια ιστοριούλα της Κάθριν Κέιβ (Πατάκης) για την διαφορετικότητα και το πόσο σκληρή μπορεί να είναι μερικές φορές η κοινωνία μας με άτομα που είναι διαφορετικά από το γενικό σύνολο.
- Η μόνη ένσταση σχετικά με αυτό το παραμύθι είναι η γκετοποίηση των ηρώων στο τέλος, όπου μένουν όλοι οι διαφορετικοί μαζί και δεν εντάσσονται στην ομάδα

Φύλλα εργασίας

- Κάρτες memory που μπορούν όμως να χρησιμοποιηθούν και για αρχικά ερεθίσματα πριν την ανάγνωση (το ίδιο ισχύει και για τις επόμενες κάρτες).

pythagoreionip.blogspot.gr

Πηγή:http://pythagoreionip.blogspot.gr/2014/02/blog-post_11.html

Φύλλα εργασίας

- Κάρτες (ερεθίσματα) χρονικής σειραθέτησης του παραμυθιού με λεζάντες.

ΣΕ ΕΝΑ ΛΟΦΟ ΖΟΥΣΕ
ΤΟ ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ.

ΕΦΕΡΝΕ ΜΑΖΙ ΤΟ ΦΑΪ ΤΟΥ.

ΟΛΟΙ ΤΟΥ ΕΛΕΓΑΝ ΟΤΙ
ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ.

ΤΖΑΜΠΑ ΚΟΠΟΣ!

ΟΤΑΝ ΠΗΓΑΙΝΕ ΚΟΝΤΑ
ΤΟΥ ΕΛΕΓΑΝ:

ΔΕ ΖΩΓΡΑΦΙΖΕ ΤΟ ΙΔΙΟ.

ΔΕΝ ΕΙΣΑΙ ΣΑΝ ΚΙ ΕΜΑΣ!

ΔΕΝ ΕΠΑΙΖΕ ΣΑΝ ΤΟΥΣ
ΑΛΛΟΥΣ.

«ΓΕΙΑ ΧΑΡΑ!»

ΔΕΝ ΕΤΡΩΓΕ ΣΑΝ ΤΟΥΣ
ΑΛΛΟΥΣ.

ΕΦΤΙΑΧΝΕ ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ.

«ΟΡΙΣΤΕ;»

ΕΠΑΙΖΕ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ.

«ΦΙΝΟ ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ!»

Φύλλα εργασίας

- Κάρτες με συναισθήματα όπου από κάτω τα παιδιά μπορούν: α) είτε να κατηγοριοποιήσουν τις παραπάνω εικόνες ανάλογα με το συναίσθημα που τους προκαλεί, β) είτε να τοποθετήσουν το συναίσθημα που νομίζουν ότι νιώθει ο ήρωας στη συγκεκριμένη εικόνα από τις παραπάνω.

Συζήτηση

- Πως ένιωθε το κάτι άλλο στην αρχή; Πώς στο τέλος;
- Πως ένιωσε το κατιτί στην αρχή; Πώς στο τέλος;
- Πως θα μπορούσε να τελειώσει διαφορετικά η ιστορία; Δεν θα μπορούσαν να κάνουν παρέα και όλοι μαζί;
- Δεν θα μπορούσαν όλοι να χωρέσουν στην πολυθρόνα;

Φύλλα εργασίας

- Κι ένα απλό κολάζ: τι θα μπορούσε να χωρέσει στην πολυθρόνα;

Let's do it...

- Αν πρώτα ο εκπαιδευτικός δεν βιώσει ο ίδιος κάθε δραστηριότητα, δεν θα την εφαρμόσει κατάλληλα...

Ας το κάνουμε λοιπόν...

GAME OVER

Thank you for playing

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Παρασκευόπουλος, Ι.Ν. (1985). *Εξελικτική Ψυχολογία* (τόμος 1).
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (1995). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Αθήνα: εκδ. Σ. Πολυχρονοπούλου.